A. Cerrahoğlu

İSLÂMİYET VE SOSYALİZM BAĞDAŞABİLİR Mİ?

İSA SOSYALİST MIDIR?

YENİ ASRIN DİNİ

İSLÂMİYETLE SOSYALİZM BAĞDAŞABİLİR Mİ?

1. — İslâmiyetle sosyalizm bağdaşabilir mi? (İzmirli İsmail Hakkının Anglikan Kilisesine verdiği üçüncü cevaba göre) 2. — İsa Sosyalist midir? (Bir İncil yorumcusunun Kautsky ile polemiği) 3. — Yeni Asrın Dini (Daumer'in 1850 de yayayınladığı bir eserin eleştirmesi.)

B. Kervan Matbaası - İstanbul

Cağaloğlu, Türbedar Sokak Aydınlar Han - İstanbul

A. CERRAHOĞLU

İslâmiyet ve Sosyalizm Bağdaşabilir mi?

Isa Sosyalist midir?

Yeni Asrın Dini

BİRKAÇ SÖZ

Bir asra yaklaşan bir zaman var ki, gerek Türkiyede, gerekse yabancı ülkelerde - muhtelif uluslara ve çeşitli eğilimlere mensup - birçok yazarlar ve düşünürler İSLÂMİYET VE SOSYALİZM konusu üzerinde incelemeler yapmışlar; kitaplar ve makaleler yayınlamışlardır. Sosyalistlikle islâmiyetin münasebetleri davâsı uzun münakaşalara yol açmıştır.

Faraza, bundan elli iki yıl önce, Japonyada, «İSLÂM» adiyle yayınlanan bir gazetenin birinci sayısında, Luiz Nikel'in «SOSYALİZM VE İSLÂM» başlıklı bir yazısı çıkmıştı. Doğu ve batıda büyük bir şöhret kazanmış Hint ülemasından Eşşeyh Muşir Hüseyin Kıdvaî'nin «İSLAM AND SOCIALISM» adlı önemli eserini de zikredebiliriz.

İslâm dininin esasları ile sosyalizmin prensipleri bağdaşabilir mi? Başka bir deyişle, sosyalistliğin İslâmiyetteki yeri nedir? Ve, islâmiyetle sosyalizmin karşılıklı durumları ne olmalıdır?

Kalem ve fikir adamlarının her biri bu soruları kendi ideolojik açısından cevaplandırmağa çalışmış; ve problemi, koruduğu sosyal ve ekonomik menfaatler zemini üzerinde, çözmek istemiştir.

İslâm doktrinini kendi bayrağı altına çekmek istiyen sosyalistler olduğu gibi, sosyalist akideleri müslümanlığa mal etmeğe çalışan sarıklı hocalar da yetişmiştir.

Daha geçen yüzyılın son yarısında «şeriat-ı Ahmediyye» nin Avrupadaki sosyalist programlarile uzlaşabileceği ileri sürülüyordu. İkinci Meşrutiyetin Mebusan Meclisine seçilen

üyeler arasında medreseden yetişmiş Osmanlı sosyallstleri da vardı.

Bunlar, batıda, hıristiyan sosyalistlerin faaliyetini yakından görmek veya uzaktan takip etmek imkânına kavuşan vesosyalizmin, gittikçe genişliyen bir akım olarak, Avrupa ve Amerikanın sosyal ve politik hayatında oynadığı önemli rolü kavramıya başlıyanlardı. Bunların düşüncesine göre, sosyalizm için, insanın saadeti bir yüce ülkü ise, bunun mutlaka Kuran'da bir yeri olmak gerekiyordu. Ve, her ne pahasına olursa olsun, sosyalizmi hıristiyanlığa kaptırmamak şarttı.

Şunu da ekliyelim ki, sömürülen koloni ve yarı kolonilerin müslüman halkını düşünce alanında temsil etmek istiyen ve bu halkın hak ve dâvaları adına kalem savaşına atılanlar, batıdaki sosyalist fikirlere ve işçi hareketlerine hıristiyan kapitalizmin tenkitçisi olmak itibarile sempati beslemişler ve Kuran'ın antikapitalist bazı âyetlerinden mülhem olmağa çalışmışlardır.

Sunduğumuz broşürün birinci yazısında, son devir Türkiyesinin en seçkin İslâm bilginlerinden İzmirli İsmail Hakkı'nın, Anglikan Kilisesinin üçüncü sorusuna verdiği cevabı ele alacak; ve, mülga «Dâr-ül Hikmet-ül İslâmiye» nin bu meseledeki görüşünü, en yetkili bir ağızdan dinliyeceğiz.

İSA SOSYALİST MİDİR? Başlığını taşıyan ikinci yazı, Atina Üniversitesi Teoloji Profesörlerinden Braçyadis'in ünlü nazariyeci Karl Kautsky ile yaptığı çok dikkate değer bir polemiktir.

Üçüncü ve son yazıda ise, okurlar, Daumer'in 1850 de yayınladığı bir kitabın kısacık bir eleştirmesini bulacaklar ve hıristiyan dini hakkında karakteristik bazı çizgilerle karşılaşacaklardır.

İSLÂMİYETLE SOSYALİZM BAĞDAŞABİLİR Mİ?

Anglikan Kilisesine verdiği cevapta, «DAR-ÜL HİKME» üyelerinden İzmirli İsmail Hakkı devrimizin sosyal problemlerini İslâm dini açısından ele almış ve bunları, özellikle üçüncü soruya verdiği cevapta incelemiştir.

Anglikan Kilisesinin üçüncü sorusu şuydu

«Muhammed'in dini zamanımızın çeşitli yaralarını nasıl iyileştiriyor?»

Burada «yaralardan» anlaşılan anlam ise «işçi ihtilâli şeklinde görülen politik, sosyal, sınaî düzensizlik; başka bir deyimle, Avrupa sosyal hayatını altüst eden kapitalizm, sosyalizm, bolşevizm gibi sosyal akımların yarattığı kargaşalıklar» idi.

İzmirli İsmail Hakkı'nın cevabı (1) dinî nakillere dayanarak kaleme alınmıştır. Üçüncü sorunun cevabında, yukarda bahis konusu edilen düzensizliğin sebepleri, âmilleri tahlil ediliyor; sosyal tabakalar arasındaki kaçınılmaz ayrılığın kaldırılamayacağı; İslâm dininin koyduğu yasalar sayesinde, bu ayrılıktan doğan acının azaltılacağı bildiriliyordu. İslâm dininin övütlediği yaşayış tarzı sosyal savaşları ve kargaşalıkları kaldıracaktı. Bütün politik ve sosyal devrimlerin faktörleri ekonomik, ruhanî ve politik tehakkümden başka bir şey değildi. İslâm dini bunlardan ilk ikisini kökünden kaldırmış, politik tehakkümü de, adalete uygun bir surette tadil etmişti.

İzmirli İsmail Hakkı, cevabında, bunları açıklıyor; mül-

---

(1) Elcevap-üssedîd Fi beyâni Dîn-üttevhid.

kiyet hakkının meşru olduğunu ispata çalışıyor, ve bu münasebetle toprak ve maden hükümlerini, miras ve vasîlik ahkâmını ve Beytülmal mallarını zikrediyordu (2).

İzmirli İsmail Hakkı verdiği cevapta, ilkin, sosyalizm ve komünizm denilen sosyal doktrinlerin nasıl doğduğunu izah ediyordu:

«Avrupa medeniyetinin temeli büyük bir çoğunluğun yoksulluğuna karşılık azlığın zenginlik ve saadet kazanmasıdır. Kısası, zenginliğin boyunduruğu, ekonomik kölelik ve tefeciliktir. Bu böyle olunca, büyük çoğunluk, zorba azınlığın pençesinde eriyor, sayısı çok olan işçi, sayısı pek az olan zenginlerin ve kapitalistlerin elinde inliyor. Kapitalistle ücretli işçiler arasında hâkimiyet ve mahkûmyet bağları kuruluyor. Syaset ve idare bakımından kölelikten kurtulan halk, iktisat ve servet yönünden köle durumuna düşüyor. Rahat yüzü görmiyen işçi tabakası, refah ve bolluk içinde ömür süren zenginlerin karşısına düşman gibi dikiliyor. Fabrikalar çoğalınca, ortaya rekabet çıkıyor. Rekabet yüzünden işçiden daha ucuz olan araçlar bulunup kullanılıyor, işçinin gündeliği azalıyor, yaşamak için gerekli şeylerin değeri artıyor. Bu yüzden işçi sınıfı fakir ve yoksul düşüyor. İşçiler yok denecek bir gündelik karşılığında akıl güçlerini durmadan kullanarak kapital tutarlarını arttırdıkları halde, kendileri refaha kavuşamyor. Kapitalistler, servetleri sayesinde, her türlü ihtiyaçlarını sağladıkları halde, işçi ancak günlük masrafını ödüyor. Hastalık zamanında veya başka bir suretle fabrikadan çıkarılınca aç ve biîlâç kalıyor. Miras ve toprak meselelerindeki imtiyazlar ehaliyi bıktırdığı gibi, vergilerin bütün ağırlığı da gene fakir halkın sırtna yüklenmektedir.

Avrupa medeniyetinin doğurduğu bu haller pek çok dü-

---

(2) Bk. Konya Mebusu, Şer'iyye ve Evkaf Vekili Vehbi'nin önsözü (17 Şubat 339).

şünürlerin zihinlerini kurcalamış; bundan «SOSYALİZM» denilen sosyal bir meslek doğmuştur. Müşterek felâket karşısında, işçiler arasında fikir birliği meydana gelmiş; bugünkü medeniyeti onarmak emeliyle «KOMÜNİZM» denilen daha aşırı bir sosyal doktrin ortaya atılmıştır.

Görülüyor ki, bir İslâm düşünürü burada kapitalizmi şiddetle tenkit etmekte, İslâm dininin antikapitalist cephesini belirtmektedir.

Sosyalizm ne istiyor? Kişinin elinden zenginliği alıp herkese mal etmek, kazancı eşit olarak bölüştürmek.

Komünizm ne istiyor? Sosyal sınıflar arasındaki büyük ayrılığı kaldırmak ve mesut bir sonuca varmak. Kapitalistlerin ellerinden servetlerini alarak kapitalin önemini inkâr eden komünizm, insanların büyük çoğunluğu bir zorba azlığın boyunduruğundadır, diyor. Tek tek şahısların tehakkümüne son vermekle sosyeteyi bu talihsizlikten kurtarmak amacını güdüyor. Komünizm sosyal ayrılıkları kaldırarak mallarda ve kadınlarda ortaklık istiyor. Başka bir deyimle mülk edinme ve tasarruf hakkını, hükûmetin yasalarını, din ve aile bağlarını kaldırmayı amaç biliyor ve bu amaca varmak için kan dökmekten ve başkasının haklarını çiğnemekten çekinmiyor.

Batıda gördüğümüz bu sosyal savaşların önüne SOSYALİZM ve KOMÜNİZM geçemediği gibi, Avrupa uygarlığı da, bu sızlanmaları ve çatışmaları gideremiyor. Batı uygarlığının dertlerine ne kapitalizm, ne de sosyalizm ve komünizm bir deva olamaz. Şu halde, bir tek çözüm çaresi kalıyor ki, o da, İzmirli İsmail Hakkı'ya göre İslâm dininin gösterdiği çare ve övütlediği tedavidir. Ancak Muhammed'in gösterdiği tedavi usulünü kabul etmek suretiyledir ki, herhangi bir ilâca lüzum kalmayacak ve insan sosyetesi, içinde çırpındığı bütün tezatlardan kurtularak, saadete kavuşacaktır.

İzmirli'ye göre

İslâm dini, on dört asır önce koyduğu Tanrı düsturlariyle, soyal dertlerinin hepsini iyi edebilmektedir. Bu terapötik, hem kapitalizmin faydalanmasına engel olmuyor, hem sosyalizm ve koünizmin isteklerine ihtiyaç bırakmıyor. İslâm dininin kurduğu yaşayış tarzı benimsendiği takdirde, ortada sosyal kargaşalıklardan eser kalmıyacaktır. İnsanlar, hayvanca ihtiyaçlarından kurtulacak; vicdn huzuruna kavuşacak; saffet, yardımlaşma ve kardeşlik üzerine kurulmuş bir medeniyet güneşi dünyayı aydınlatacaktır. İslâm dininin gösterdiği yaşayış tarzını kabul etmekle bütün sosyal problemler ebediyyen çözülmüş olacaktır.

İzmirli, bundan sonra, Kuran'daki âyetlere dayanarak, yaratılışta gerçek eşitlik olmadığını «İştiraki emval ve nisâ» meselesinin katiyen meşru olmıyacağını ispata girişmektedir. İslâm dini gerçek hukuk eşitliği temelini koymuştur. Batı medeniyetinde ekonomik, spritüel ve politik boyunduruk vardır. Bunun içindir ki, bu medeniyet yani kapitalist medeniyeti çökmeğe mahkûmdur. İslâm dini sosyal yaraların kaynaklarını kurutmakla, işçinin sızlanmalarına yer vermediği gibi, meşru olmıyan yollara girmesine de meydan bırakmıyor. İslâm dininde para ve ekonomi boyunduruğu yoktur. İslâm dini yardımlaşma temeli üzerinde, zekâtla, sosyal derdi onarıyor. Zenginlerin malında fakirlerin de hakkı olduğunu söylemekle tedaviyi sağlıyor. Zenginler meşru olmak şartıyla diledikleri kadar servet toplıyabilirler. Ancak fakirler de nasipsiz bırakılmamalıdırlar.

Acaba, islâm dini ekonomik krizlerin önüne geçebilecek midir? İzmirli, buna, evet diye cevap veriyor. Zekât vermekle, tefeciliği haram etmekle, kanaat, şefkât ve adalet gibi erdemlerle bütün ekonomik krizlerin önüne geçilebilecektir. İslâm dini ekonomik köleliği yasak etmiştir. Kapitalin sayılı ellerde monopolinden doğan ekonomik köleliğe karşı ze-

kâtı ileri sürmüştür. Yoksulluğu önlemek için sadakalar ve ianeler verilmesini, hayrat ve hasenat, imaretler açılmasını övütlemiştir. Müslümanlıkta servaj yoktur. Çiftliklerde, malikânelerde demirbaş olarak köle kullanılması islâmda görülmemiştir. Esasen Tanrı hükümleri de köleliğe imkân bırakmamaktadır. Kapitalist medeniyeti maddî medeniyettir. Orada sermayeci zekât vermekle mükellef değildir. Sosyalistler ise, şahıs mülkiyetini kaldırıyor, özel mülkiyeti tanımıyor. Demek ki, hem kapitalist hem sosyalist aşırı davranıyor. Kapitalist medeniyetinde maddî bir medeniyet varsa da manevî medeniyet görülemez. Kapitalizmde iffet ve ahlâkın önemi kalmamıştır. Ücretle çalışan halk yığınları ekonomik köledir.

O halde sınıf savaşına kalkması için çare nedir? İzmirli, diyor ki

Kapitalizm fedakâr, sosyalizm kanaatkâr olmalıdır. Kısası her ikisi de islâm dininin Tanrı kanunu dediği şeri' hükmüne boyun eğmelidir. İslâm dini bilgin ve cahilin, çalışkanla tenbelin eşit olarak faydalanmasını kabul edemez. Ve mülkiyet hakkını meşru tanır. Hazineleri kendisne saklıyan, yaşamanın bütün tatlarını kendilerine ayıran ve karşılarında da bütün rahatlarını onların hevesleri uğuna feda eden işçiler görüyorum. Açlık ta ne yazık ki bu ikincileri birincilere köle ediyor. Sosyalist düşünürler bu durum karşısında çaıeler arıyorlar; komünistler başka bir çare bulamayıp mülkiyeti inkâr ediyolar. Onlara göre insanların tabiattan faydalanması işçinin emeğiyle mümkün olduğu için toprak ve madenler işçiye meccanen verilmelidir. Bunları zenginlere vermek zulümdür.

İzmirli devam ederek diyor ki

Politik ve sosyal devrimler bu düşünüş tarzından doğuyor.

Sosyal problem nasıl çözülebilir? Mülkiyet meşru bir hak

olduğuna göre, bu hakkı inkâr etmekle, mesele çözülmüş olmaz. Çünkü insanlar eşit yaratılmamıştır. Hikmetin muktezası da budur. İnsanlar eşit olsaydı, sosyetede düzen ve ilerleme görülmezdi. Doğuşta eşit olmayan insanların dünyanın tatlarından eşit olarak pay almaları zulmün ta kendisi değil de nedir? Mal sahipleri ve zenginler muhtaçlara bir pay çıkarmazlarsa elbette bu muhtaçlar zora veya hileye baş vurarak, o hakkı almaya çalışırlar. İşte, sosyl düzen böyle bozulur, emniyet kalkar, can ve mal korunmaz olur. İslâm dininde, şeriatın emrine uyularak, ayrılan gerekli pay fakirlere verilirse, ihtiyacını giderememiş hiç kimse kalmaz.

İzmirli diyor ki

Kapitali hiçe indirmek fikri temelden çürüktür. Kapital ile emek mütenasip olmalıdır. Mülk insan emeğinin meyvasıdır. Bu meyvayı sahibine vermezsek tembellik alır yürür. Çalışanla tembel veya müsrif bir olur; ve sosyetede adaletsizlik hüküm sürer.

İzmirli, BAKARA suresinden bir âyete dayanarak diyor ki

İslâm dini zenginlerin emekleriyle yığdığı meyvaya bir sınır çizmez. Bununla beraber, kapitalistlerin fakirlere her ne suretle olursa olsun zarar vermelerini de istemez. Karaborsa, rüşvet, tefecilik, zekât vermeden hazine toplama İslâm dininde suçtur. Böyleleri cehennem ateşinde yanacaklardır.

İzmirli, KASAS suresine dayanarak, kapitalist hakkında KUR'ANın anlattığı Karûn kıssasını, ibret verici bir örnek olarak gösteriyor. Tanrının ihsan ettiği zenginliği, Tanrının emrine uyarak, zekâtla, yardımlaşmayla, ihsanla likide etmiyen Kârun, bütün ihtişamiyle, yerlere serilmedi mi? Acaba zenginler bütün mal ve mülkünü işçilere ve fakirlere mi dağıtsın ve bölüştürsün? İslâm dini, bu hususlarda, zenginleri zorlamıyor. Bunun tamamile aksine, ticaretle uğraşın; Tanrının gösterdiği sınırlar içinde kazanabildiğiniz kadar kaza-

nınr diyor, arzın kaynaklarından faydalanın; şirketler meydana getirin! diyor.

İslâm dini sosyal tabakalar arasına şiddetli düşmanlık sokan sebepleri önlemiştir. Avrupada devrim hareketlerini doğuran faktörler nelerdir? Aristokrat ve demokrat gibi, kapitalist ve işçi gibi, sosyal tabakalar arasında insan emeğile doldurulamaycak uçurumlar açan kanunlardır ki, batıda devrim hareketlerini doğurmaktadır. İslâm ülkelerinde ise böyle yasalar yoktur. İslâm ülkesinde, kadın olsun erkek olsun, yüksek veya aşağı tabakadan bulunsun, herkes kendi emeğinin meyvasını toplar, çiflik sahibi olur, işçi iken kapitalist olur. En fakir bir köylü çalışırsa en yüksek, en yüce mevkie yükselir, karşısına hiç bir engel dikilmez.

Proleterlerin kapitalist oluş seyrini böylece izah eden düşünürümüz zenginlere dönerek zekât vermelerini, işçilere ve fakirlere de dönerek zenginlerin servetinden kırkta bire razı olmalarını istiyor, ve şeriatın böylece sosyal problemi kökünden çözeceğini ileri sürüyor.

İslâm dini, ona göre, toprak ve madenler hususunda da, büyük bir adaletle hüküm vermektedir. İslâm şeriatının adaleti verasette de pek parlak bir surette tecelli etmiştir. Fikir bilgisinin önemli bir kolu bulunan «fenn-i faraiz» İslâma has bir dinî bediadır. Miras hükümlerine göre, servet her vakit bölünüp gittiğinden, zenginlik tekeli önlenmiş; ve, bunun tabiî sonucu olan, ekonomik kölelik kökünden sökülüp atılmıştır.

İslâm ülkelerinde kapital niçin birikmedi ve klâsik anlamda kapitalizm niçin gelişemedi? soruları üzerinde fazla zihin yormayan İzmirli, İslâm dünyasının çöküşü meselesini izaha girişiyor. İslâmda başsızlık, anarşistlik yoktur, dıyor. Ne yazık ki, zâlim Padişahlar başa geçmiş, bunlara yol göstermesi gereken din bilginleri, fazilet ve doğruluktan ayrılarak, dünya kazançlarına hırs ve tamahla sarılmışlardır.

İslâm dünyası bunun için ilerliyememiştir. Bunlar dinin yüce hükümlerini bozmasalardı, bir zamanlar en parlak bir medeniyeti yaratan İslâm dünyası çöker miydi?

Acaba nasıl olmuş ta bu zalim Padişahlar ve bu faziletsiz bilginler ortalığı kaplıyabilmiş? İzmirli, tarih filozofu olarak bu soruyu cevaplandırmıyor ve sözlerine devamla diyor ki:

İslâm dininde insanı kötümserliğe düşüren faktörler de yoktur. Anarşistlik, düello, intihar gibi sosyal facialara yer kalmamıştır. İnsanlığın asude bir yaşayışa, nezih bir vicdana, bahtiyar bir geleceğe kavuşmasını sağlıyacak bu yüce temeller İslâm dininde yer almıştır. Yapılacak şey, onun yüksek hükümlerine hakkıyla riayet etmekten ibarettir. İslâm dininde sosyal düzeni bozacak sebepler ortadan kaldırılmıştır. İSLÂMİYET, DÜZENİ BOZACAK, MÜLKİYET VE TASARRUFU, AİLE VE DİN BAĞLARINI KALDIRACAK OLAN BİR SOSYAL DÜZENLE BAĞDAŞAMAZ. İslâm dininin gerçeği bilinseydi bütün bu aşırı doktrinlere lüzum kalır mıydı?

Son söz olarak, İzmirli İsmail Hakkı bir takım öğütler sıralıyor ki, bunlardan biri de Allah korkusu fikrini kalplere sokmaktır.

Görülüyor ki, insanoğlunun ergeç ismen değilse de amelen İslâm olacağını müjdeleyen İzmirli, sömürgeleşmiş İslâm ülkelerinin prekapitalist devrede duraklamasını ve klâsik bir kapitalizm tablosu göstermeyişini bir avantaj gibi mütalâa etmiş ve açıktan açığa antipati duyduğu kapitalizmin yaralarını daha eski çağların ilâçlarile tedavi yoluna girmiştir. Zira, din, -onu anlayışına göre- bir tarih kategorisi değildi.

İzmirli, islâmiyetin -özel mülkiyeti ve ticaret sermayesini kabul etmekle beraber- banka kapitaline ve malî sermayeye düşman oluşunu yeter derecede bir açıklıkla anlatmağa çalı-

şıyor. Tefeciliği haram sayan ve neticede banka ve kredi müesseselerine yer vermiyen bir dinin burjuva kapitalizmi ile bağdaşamıyacağı tezini de, hararetle, savunuyor. Bunun içindir ki, sosyalistlerin antikapitalist tenkitlerine bütün varlığıyle ve seve seve katılmakta bir mahzur görmüyor. Buna mukabil, -sosyalist doktrin ve sosyalizm ile İslâmiyet arasındaki benzerlikleri vukufla inceliyecek yerde- peşin hükümlere saplanarak, sosyalizmi kesin surette ve toptan reddediyor.

Oysa ki, yapılacak iş şu olmalıydı a) Sosyalist literatürü kulaktan dolma yankılarla değil de, ciddî surette etüt etmek; b) KUR'ANdaki âyetlere ve İslâm Peygamberinin hadislerine dayanarak, İslâmiyetle sosyalizm arasındaki temel ve özel benzerlikleri, bütün detaylarile, incelemek.

Bu yapılsaydı, sosyalizm, acele ve üstünkörü bir hükümle toptan reddedilmiş olmaz; ve, bazı müelliflerce, kapitalizm ile sosyalizm arasında bir yeri olduğu iddia edilen İslâmiyetin sosyal mesele karşısındaki doktrin durumu, gerçeğe en yakın bir şekilde, tesbit edilmiş bulunurdu. Bu takdirde, İSLÂMİYETLE SOSYALİZM BAĞDAŞABİLİR Mİ? sorusuna daha ilmî ve tatmin edici bir cevap verilebilir; ve bu cevap tam bir tarafsızlık karakteri taşıma imkânına kavuşurdu.

İSA SOSYALİST MİDİR?
BİR İNCİL YORUMCUSUNUN KAUTSKY İLE MÜNAKAŞASI

Atina Üniversitesinde İncil Tefsiri okutan Prof. P. Braçyodis, HZ. İSA SOSYALİST MİYDİ? adlı bir broşür yayınlamıştı ki, okuyucu, aşağıdaki sayfalarda bunun özetini bulacaktır.

ÖNSÖZ

İsa, sosyalist sistemler arasında bir münakaşa konusu olmuştur ve hâlâ da oluyor.

Bazılarına göre (Losinski), İsa anti-sosyalistti. Dinî sosyalistler veya hıristiyan sosyalistler ise, İsa'nın doktrini tam mânâsıyla sosyalistti, derler. Markjizmin veya bolşevizmin şeflerine göre, İsa efsanevi bir şahıstır; ve bütün eski zamandaki sosyal-dinî kuvvetlerin personifikasyonudur. Kautsky ve taraftarlarının sözlerine bakılırsa, hıristiyanlık ekonomik-politik hareketin ürünüdür; ve, hıristiyanlığın şefi, sosyal bakımdan ihtilâlcidir.

İsa'nın tarihî bir şahsiyet olduğu sabit bulunduğuna göre, inceleyeceğimiz şudur: İsa ne dereceye kadar ihtilâlcidir? Yahut, hiç olmazsa sosyalist midir? Bilhassa üzerinde duracağmız noktalar da şunlar olacaktır: 1 — Sosyalist ve ihtilâlci İsa hakkında ileri sürülen en ehemmiyetli fikirler nelerdir; ve, sosyal demokrasinin başlıca nazariyecisi Kaustky bu meselede ne düşünüyor? 2 — Kaustki'nin teorisi ne dereceye kadar doğrudur? 3 — İsanın sosyete hakkındaki prensipleri nelerdir?

KAUTSKY'NİN VE DAHA ÖNCE GELENLERİN SOSYALİST İSASI

Saint-Simon, Fourrier, Owen, Weitling, Heine, Wagner, Tolstoy, ve Renan gibi düşünücüler, fikirlerini İsa'ya yaklaştırmaya çalıştılar. Sosyal-demokratlar, sosyeteyi islâh etmek istiyen bir İsayı övmekten geri kalmadılar. Hatta, Bebel Rayştag'da: «İsa bu asırda gelseydi yanımızda yer alacaktı. Onun fikirlerini benimsiyen yalnız partimizdir» demişti. Rade, Almanyada, sosyalist işçiler arasında yaptığı bir ankette, İsa'nın bir islâhatçı sayıldığını tesbit ediyordu: (Rade: Die RELİGİÖS SİTTLİCHE GEDANKERWELT UNSERER İNDUSTRİELARBEİTER) bütün bunları sistemleştiren, teori haline sokan, maruf çek yahudisi Karl Koutsky olmuştur.

Kautsky (SOSYALİZMİN TARİHİ VE HİRİSTİYANLIĞIN ASLI), şu tezleri ileri sürüyor: a) İlk hıristiyanlar proleterdi; b) İsa, suriyede servet ve mülkiyet tanrısı Mamon'un düşmanıdır; c) İsa, Kudüsteki idareyi devirmek ve komünist vir sosyete kurmak için isyan hazırlayan bir ihtilâlcidir.

Kautsky, İsa ve ilk hıristiyanltk hakkındaki teorilerinde bunları Eski Romanın ekonomik ıealitesiyle izah ediyor.

Kautsky, Luka'nın ve Resuller'in bazı âyetlerine dayanıyor: «Resullerin taliminde ve müşareketinde, ekmek kırmakta ve dualarda gayretle devam ediyorlardı. Bütün iman edenler bir arada olup her şeyleri müşterekti; mallarını ve mülklerini satıp onları her birinin ihtiyacına göre hepsine dağıtıyorlardı. Her gün gayretle birlikte mabede devam edip evde ekmek kırarak sevinç ve yürek sadeliğiyle yemek yiyorlardı...» (Resuller II, 42-46.) Kautsky'ye göre İsa ve Havârîler tam mânasiyle komünist idiler. Yuda, kasaya bakıyordu: «Fakat şakirtlerinden biri, onu ele verecek olan Yahuda İs-

kariyot dedi: Niçin bu yağ üçyüz dinara satılıp fakirlere verilmedi?.. ve kese kendisinde olup..» (YUHANNA, XII, 4-7). ...Çünkü kese Yahudada olduğundan, bâzıları sandılar ki İsa ona: Bayram için bize lâzım olan şeyleri satın al, yahut fakirlere bir şey ver, diyor...» (YUHANNA, XIII, 24-27). Bu, istihlâk komünizmi idi. İsa, işi ve çalışmayı hakir görüyor: «Siz Allaha ve Mammona hizmet edemezsiniz.. Hayatınız için, ne yiyeceksiniz yahut ne içeceksiniz diye, bedeniniz için de, ne giyeceksiniz diye kaygı çekmeyin.» (MATTA, VI, 24-25). İsanın aile aleyhindeki komünist fikirleri şu ayette ifadesini bulur: «... ve İsa dönüp onlara dedi: Eğer bir kimse bana gelir ve kendi babasına, anasına, karısına, çocuklarına, kardeşlerine, kızdardeşlerine, evet hattâ kendi canına buğzetmezse, benim şakirdim olamaz.» (LUKA, XIV, 26).

Kautsky, bunlardan başka, evlenmenin terk edileceğinden ve müşterek evlenmeden bahsediyor ki bunun doğru bir şey olmadığını söylemeğe lüzum yoktur. Kautsky'ye göre, o devirde, proleterler, Mesih'i cismanî hükümdarlığın timsali sayıyorlardı. Mesih gelirse, en büyük bahtiyarlık yemek içmek olacak, diyordu: «Şark ve garptan, şimal ve cenuptan gelip Allahın melekûtunda oturacaklar... Ve Babam bana melekût tahsis ettiği gibi, ben de size tahsis ederim, ta ki melekûtumda soframda yiyesiniz ve içesiniz; ve İsrailin on iki sıptına hükmederek tahtlar üzerinde oturasınız.» (LUKA, XIII, 29; XXII, 29 ve arkası).

Kautsky, burada yemeği ve içmeği hakikî mânasında alıyor; oysaki mecazen almak gerekirdi.

Kautsky'nin söylediklerine göre, İsa ihtilâlci bir şahsiyettir: «Ben salihleri değil, fakat günahkârları çağırmaya geldim.» (MARKOS, II, 17). Kautsky, bir âyeti zikrederken günahkârlar lâfzını isyan edenler, âsîler diye alıyor; ayrıca «tövbe» kelimesini de atıyor. Aslı «tövbeye çağırmaya geldim» olacaktır. Kautsky, fikirlerini İsa'nın sözlerine dayat-

mak istiyor ve bilhassa şu âyeti delil getiriyor: «İsa da onlara dedi: Fakat şimdi, kesesi olan onu alsın ve torbası olan da alsın; ve olmayan esvabını satsın ve kılıç satın alsın» (LUKA, XXII, 36).

Kautsky'ye göre bütün lumpenproletarya Zeytin Dağında birleşip toplanacaktı. İsyan İsa'nın ölümüne sebep oldu. Roma imparatorluğundaki politik-sosyal fikirler ve yaşayış tarzları değişince Mesih hakkındaki fikir de değişti; ihtilâlci İsa, zavallı İsa'ya döndü ve sosyetenin ihtilâlcisi hakikatin vaizi oldu. Revolüsyoner İsa'nın şahsiyeti ortadan kayboldu; onun yerine, dinî prensipleri için canını feda eden miskin bir İsa geçti.

Kautsky'nin bu teorileri şimdiyedek sosyalist dünyasında büyük bir tesir bıraktı ve hâlâ da bırakıyor. Bütün sosyalist işçiler arasında bu nazariyelerin derin izler bıraktığını görüyoruz. Şimdi bunlara cevap verelim.

KAUTSKY TEORİSİNİN REDDİ

Kautsky'nin dayandığı Presüpozisyonlar çürüktür. Zira, bu müellif, tarihteki bütün hâdiseleri ekonomik-sosyal illetlerle izah ve tefsir etmek iddiasındadır. Bu iddia ise mantıksızdır ve müdafaa da edilemez. Madem ki, sosyalistlere göre, bütün hâdiseler ve cereyanlar ekonomik illetlerden doğuyor, o halde, işçileri niçin terbiye etmek istiyorlar? Papaz mesleğini terk ederek işçinin hayatını, kalbini ve ruhunu yakından tanımak için fabrika işçisi olan meşhur sosyalist Göhre, işçileri terbiye etmek arzusunu pek güzel tesbit etmiştir. Bu mantıksızlık değil mi?

Esasen, İsa'nın zamanında sosyal mesele - hususiyle gayet münbit ve mahsuldar olan Galile'de - o kadar dal budak salmamıştı. Filistinde iklim ve muhit, yemek içmek, barınmak ve giyinmek meselelerini kolayca hal ediyordu. Bu işler orada mühim mesele değildi.

Kautsky, hıristiyanlığın illetini Roma imparatorluğunun ekonomik -sosyal durumunda ve yaşayış şartlarında görüyor ki, bu doğru değildir. Hıristiyanlık doğduğu zaman, babası olduğu iddia edilen PAUPERİSMUS o kadar inkişaf etmemişti. Ancak daha sonraları ve Mark-Orel'in kötü idaresi zamanındadır ki sınıflar arasında sefalet yayılmağa başlar. Hem nasıl oluyor da, Kautsky bu kadar kesin konuşuyor? Çağdaş büyük tarihçiler, Ed. Meyer ve Max Weber, Roma imparatorluğunun sosyal tarihi iyice incelenmemiştir dedikleri halde Kautsky'nin bu meseleyi kesip atması şaşılacak şey değil midir? Muhakkak olan cihet şu ki, ilk hıristiyan kiliselerinin (cemaatlerinin) Roma imparatorluğundaki hâdiseierle hiç bir münasebetleri ve ilgileri yoktu. Faraza, o zaman Romada köleler azalıyor ve bunlar çiftlik işçisi oluyordu. Sermaye, büyük mal sahiplerinin elinde toplanıyordu. Bu ve benzeri bir çok hâdiselerle Filistinin küçük bir köşesinde gelişen hıristiyanlık arasında ne gibi bir münasebet olabilir? Hıristiyanlık, Romada doğmadı ki.. Romadaki değişikliklere rağmen Filistinde değişen bir şey yoktur.

İşte ehemmiyetli bir nokta ki, Kautsky, bunun üzerinde durmak istemiyor. Onun faraziyesine göre, üstü başı yırtık proleter sürüleri Romadan Kudüse gelmiş ve oradaki Galileli çetelerle birleşmiştir. Böylece ZİLOTİS'ler meydana gelmiş oluyordu. Aynı zamanda başka Proleter kafileleri, ESSEY denilen komünist partisiyle temasa gelmişlerdir. Bunlar Kudüste ekenomikman teşkilâtlandıktan sonra Mesih'in hıristiyan sosyetesini kuruyorlar...

Bütün bunlar tarihî bir dayanağı ve temeli olmayan fantezi mahsulleridir. Hattâ Alman teoloğu Ad. v. Harnack'ın çok güzel söylediği gibi, eğer İsa, ESSEY taraftarı olmuş olsaydı, öğrendiklerinin zıddını yapan bir talebe olurdu.

Bebel'e göre: Roma imparatorluğunda sosyetenin dekadansı ve çürüyüşü hıristiyanlığın kök saldığı gübreli toprak vazifesini görmüştür. Bebel'in bu görüşü müdafaa edilemiye-

cek bir durumdadır. Ayni suretle, Kautsky'nin görüşü de müdafaa edilemez. Kautsky diyor ki: En aşağı tabakaya mensup sıcak kanlı ve kalpleri heyecan dolu insanlar ilk hıristiyanlığı kuranlar olmuş; İsa'nın dini ve saltanatı böylece kurulmuştur.

Nasıl olur da moral ve sosyal bakımdan dekadan bir sosyeteden böyle yüksek bir din çıkar? Harnack'ın sorusu çok yerindedir: «Sosyalistlere bunu nasıl tefsir edeceklerini sorarım: Niçin bedbaht ve pesimist olanlar hıristiyanlığı kabul etmedi de, böyle bir MİSERABİLİSMUS dinine saldırdı? Ve niçin hıristiyanlığın şefleri hiç bir pesimist ruh haleti göstermedi?»

İlk hıristiyanların en aşağı tabakaya mensup olduğu doğru değildir. Çünkü RESULLERİN İŞİ'nden ve Yuhanna'ya göre İncil ile öteki İncillerden öğreniyoruz ki, ilk hıristiyanlar arasında yüzbaşı Jozef, zengin ve müreffeh bir mebus olan Nikodimis, İrodis'in Nazırının karısı İyoana, vergi Başmültezimi Zakus vs. gibi yüksek tabakaya mensup kimseler vardır.

Kautsky teorisine karşı, umumî bir görüşle yaptığımız bu tenkitlerden sonra, işin inceliklerine girelim: İsa'nın ilk sözlerini fakirlere ve yorgun olanlara ve yük altında kalanlara söylediği doğrudur. Şunu da açıkça söyledi ki, zenginlik (Plutos), insanın moral bakımdan en yüksek noktaya ulaşmasına en büyük engeldir: «İsa ona baktı ve onu sevdi ve kendisine dedi: Bir şeyin eksiktir; git, her nen varsa satıp fakirlere ver, gökte hazinen olacaktır... İsa etrafına bakıp şakirtlerine dedi: Serveti olanlar Allahın melekûtuna ne kada güçlükle gireceklerdir!... Devenin iğne deliğinden geçmesi zenginin Allahın melekûtuna girmesinden daha kolaydır.» (MARKOS, X, 20-25).

Şu noktayı niçin unutmak istiyoruz, bilmem: İsa'nın va'z ettiği şeylerin mihveri ekonomiko-sosyal mesele değildi. Bu mihver insan ruhunun en büyük mihveri idi; göklerde

oturan Allahtı; hemcinsimize karşı kerem ve muhabbetti. İsa, bu yüksek doktrinden dolayıdır ki zenginliği ve dünya nimetlerini hakir görüyordu. İsa'nın aşağıdaki sözleri de aynı zihniyetle tefsir edilmelidir: «Ve iğva edici şeytan gelip ona dedi: Eğer sen Allahın oğlu isen, söyle, bu taşlar ekmek olsun. Fakat İsa cevap verip dedi: İnsan yalnız ekmekle yaşamaz, fakat Allahın ağzından çıkan her bir sözle yaşar... Gökün kuşlarına bakın, ki onlar ne ekerler, ne biçerler, ne de ambarlara toplarlar... Ve niçin esvap hakkında kaygı çekiyorsunuz? Kır zambaklarının nasıl büyüdüklerine dikkat edin; ne çalışırlar, ne de iplik eğirirler; size derim, Süleyman bile bütün izzetinde, bunlardan biri gibi giyinmiş değildi... İmdi: Ne yiyeceğiz? Yahut: Ne içeceğiz? Yahut: Ne giyeceğiz diye kaygı çekmeyin... (MATTA, IV, 3-4; VI, 26-34).

Kautsky, eğer ilk hıristiyanlığın proleter karakterini İncilde ve hususiyle Luka'ya göre İncilde bulacağını sanıyorsa çok derin bir karanlık içinde yürüyor demektir. Luka'nın İncilinde zenginlere karşı bir antipati ve fakilere karşı bir sempati olduğu doğrudur. Bu sözleri İsa'nın parabollerinde görüyor ve zenginle fakir Lazaryus arasındaki konuşmalarda buluyoruz: (LUKA, XVI, I ve arkası). Fakat, bunları İsa'nın doktrininden kesip ayırmamak lâzımdır; yani bize sırf bu âyetleri sunmamak gerek. Size küçük bir misâl: Akılsız zengin parabolünden sonra, İsa sözünü şöyle bitiriyor: «Kendisi için hazine toplayan ve Allahın indinde zengin olmayan kimse böyledir.» (LUKA, XII, 21). Kautsky, bu son sözleri nazarı itibare almıyor; ve böylece bu parabolün dinî ve moral rengi kayboluyor. Yalnız fakirler, fakir oldukları için Allahın melekûtuna kavuşabileceklerdir gibi bir fikri, İsa'nın Luka İncilinde söylediklerine istinad ettirmek doğru değildir. İncilde servet hakir görülüyorsa, bunun sebebi insanın ahlâkî yükselişine engel olması ve zenginlerin aynı zamanda imansız ve günahkâr bulunmasıdır.

Bundan başka, Luka İncilinde, zenginlik için şu âyetler var: «Ve ben size diyorum: Haksızlık Mammonu ile kendinize dostlar yapın; ta ki o tükendiği zaman (siz öldüğünüz zaman), sizi ebedî meskenlere kabul etsinler.» (LUKA, XVI, 9). Burada, zenginlik engel değil, bilâkis vasıta oluyor. Yani, zenginlik lehinde âyetler de var. Şunu da hatırlatalım ki, İsa, vergi Başmültezimi ile karşılaştığı zaman, ona: Mesleğinden ayrıl! demiyor; aksine olarak, mesleğinin kanunî çerçevesi içinde çalışmasını söylüyor.

Esasen, fakirlik ve meskenet İncilde daima değil de ara sıra ahlâka yoldaşlık eder. Fakir (ptohos) kelimesi lugavî manâda tercüme edilmemelidir. Bu kelimenin anlamı tarihten ve bilhassa Tevrattaki anlamından alınmalıdır. Bu takdirde, dinî ve ahlâkî bakımdan bir anlam alır ki, diyanet sahibi ve alçak gönüllü demektir.

Kautsky'nin İsa'nın şakirtleri ve ilk hıristiyanlar arasında bulduğu komünizm, tasavvur ettiği komünizmden çok başkadır. Eğer İsa, İncillerde, zenginlere servetinizden ayrılın diyorsa, bu mecburî değildir. İsterseniz, diyor; ihtiyara bırakıyor; malınızı mülkünüzü terkederseniz canınızı kurtarırsınız, diye öğüt veriyor. İsa'nın bu fikrini aşağıdaki sözlerinden anlamak kolaydır: «Ve İsa onu görerek dedi: Serveti olanlar Allahın melekûtuna ne kadar güçlükle girerler.» (LUKA, XVIII, 24). Buradaki anlam açıktır; yani servetin engel oluşudur. Fakat serveti mutlak surette terk etmek kesin bir şart değildi.

Yukarda, Resullerin İşleri'nden zikredilen ibarelere (II, 44-45) dikkat edilirse görülür ki, bunu mutlaka yapın denmiyor; şart koşulmuyor. Herkes, hiç bir zora tabî olmadan, kendiliğinden, servetini bırakıyor. Burada saik olan dinî duygulardır. Kudüste ilk hıristiyan cemaatinde servet iştiraki vardı; fakat şart değildi.

«Lâkin Hananya isminde bir adam ve karısı Safira bir mülk sattılar, karısının da haberi olarak değerinden bir kıs-

mını kendine ayırdı, ve bir kısmını götürüp resullerin ayakları önüne koydu. Fakat Petrus dedi: Ey Hananya, niçin Şeytan senin yüreğini doldurdu ki Ruhulkudüse yalan söyleyip tarlanın değerinden bir kısmını kendine ayırdın? Kaldığı halde sana kalmıyor muydu? Ve sattktan sonra senin hükmünde değil miydi? (RESULLER, V, 1-4). Kautsky, Luka'nın (XII, 24) deki âyetlerini alarak çalışmayın sözünü yanlış tefsir ediyor. İsa, bu sözlerle, kendisini dinleyenlere: Hayatınız için kaygı çekmeyin, endişe etmeyin! diye tekrarlıyordu. Yoksa, çalışmanın aleyhinde değildi. Kendisi uzun müddet, babasının yanında marangozluk etmiştir. İsa'da iş ve çalışma lehinde başka âyetler de vardır. Sebt gününde dahi hastalara şifa veren İsa'ya yahudiler eza ediyorlardı: «Fakat İsa onlara cevap verdi: Babam şimdiye kadar işliyor; ben de işliyorum.» (YUHANNA, V, 17). Filvaki, bu sözler müphemdir. Fakat, İsa'nın daha açık olarak konuştuğu paraboller de vardır. Faraza, Matta İncilinde ticaret ve faiz lehinde ibarelere rastlıyoruz. Hizmetçilerine mallarını teslim eden adam, dönüşte, ticaret yapıp parasını arttıranlara «aferin!» diyor; parayı gömüp olduğu gibi geri verene çıkışıyor: «Senin paramı bankacılara vermen gerekti; geldiğimde malımı faiziyle geri alırdım. İmdi, ondan talantını alıp onu on talantı olana verin. Çünkü her kimin varsa, ona verilecektir, ve ona arttırılacaktır; kimin yok ise, elinde olanı bile alınacaktır.» (MATTA, XXV, 14-30).

Aile meselesine gelince: İsa, yüksek ideali uğruna, ailesine karşı da ihmalkâr davranıyor; ve, ailesi efradını terk ediyor. Bu doğrudur: «... Ben selâmet değil, fakat kılıç getirmeğe geldim. Çünkü ben adamı babasına, ve kızı anasına karşı, ve gelini kaynanasına karşı ihtilâfa koymaya geldim; ve adamın düşmanları kendi ev halkı olacaktır. Babayı veya anayı benden ziyade seven bana lâyık değildir; oğlu veya kızı benden ziyade seven bana lâyık değildir...» (MATTA, X, 34 - 38).

İsa'nın bu hususta imsak ve perhiz tavsiyesi ve iffetli bir yaşama istediği de yine sözlerinden anlaşılabilir. Bundan başka boşanma sebeplerini mahdut bir iki noktaya inhisar ettiriyor ki, bu da aile hayatının kuvvetlenmesini istediğine delildir. Müşterek izdivaç yani avratlarda ortaklık için söz söylemeyi zait buluyoruz.

Mesih'i bekleyişi Kautsky dünyevî bir hükümdar ve kral bekliyorlar şeklinde tefsir ediyor ki, çok kaba bir tefsirdir: (Bk: LUKA, XIII, 24; XXII, 29; ilh.). İsa, İncilin bir çok yerlerinde, melekûtunun bu dünyada olmadığını söylemiştir: (Bk: YUHANNA, XIX, 36; MATTA, XXII, 30 vs.).

Kaustsky'ye göre İsa korkunç bir ihtilâlcidir. Bu sözler, İsa'nın tabiatüstü şahsiyetini iyi anlamaytşından ve İncildeki âyetlerin çok kabaca ve yanlış tefsirinden ileri geliyor. Eğer Kautsky bunu İncili istişhad ederek söylemeseydi zikre bile değmezdi.

Kautsky'nin delil olarak getirdiği âyetler şunlardır: «... Ben sâlihleri değil, fakat günahkârları çağırmaya geldim.» (MARKOS, II, 17). «Ben dünyaya ateş atmağa geldim; eğer şimdiden tutuşmuş ise, daha ne isterim?..» «İsa da onlara dedi: Fakat şimdi, kesesi olan onu alsın; ve torbası olan da alsın; ve olmayan esvabını satsın ve kılıç satın alsın.» (LUKA, XII, 49 ve XXII, 36).

Birinci âyet o kadar sarihtir ki, insanın Kautsky'nin fikrine uyabilmesi için ya kör olması yahut ta bile bile gözlerini kapaması gerekir. Zira, «AMORTALİ» lâfzı günahkâr, suçlu demektir. Kautsky bunu sabıkalı, mahkûm, ipten kazıktan manâsına alıyor. Oysa ki, İsa, kalpleri Allaha daha yakın olduğu için, zavallıları ve bedbahtları seçiyordu.

İkinci âyete geçelim: Her bakımdan çok barışsever olan İsa nasıl olur da bu âyeti bu maksatla söylemiş olur? Nasıl olur da, sosyeteyi ateşe ve ihtilâle verir? Barışınız; çatışmayınız; zıt gitmeyiniz sözlerini insanlara söyleyen o değil mi-

dir? İsa'nın ateş atmaktan maksadı, o devirde başlayıp pek uzun sürecek olan fikir ihtilâfları, kargaşalıklar ve korkunç kavgalardır ki en yakın akrabaları bile saracaktır. Bunun tek sebebi de İsa'nın yüksek doktrini oldu.

Kautsky, kılıç tedarik etme meselesini de çok kötü tefsir ediyor. Diyor ki: İsa, son yemekte başına gelecek felâketlerden bahsederken Havârileri hazırlıyor; ve Sen-Piyer'in kendisini üç defa inkâr edişinden sonra kılıç satın almalarını söylüyor. (LUKA, XXII, 36).

Buna cevabımız şudur ki: İsa her şeyi düşündü; fakat, mukavemeti aslâ! Maksadı Havârileri yarınki mücadeleye hazırlamaktı. Bir kelimeyle, istikbali kasdediyordu. İsa'nın karşı koymadığı, iki kılıç yeter demesinden de bellidir: «Ve onlaı: Ya Rab, işte, burada iki kılıç, dediler. İsa onlara: Yeter, dedi.» (LUKA, XXII, 38). Saniyen, İsa istiyerek teslim olmuştur. Üçüncüsü de, Sen-Piyer'e kulak kestiği sıradaki ihtarıdır. Kılıcını kınına koy! diyor.

Zeytinlik Dağında hazırlanan ihtilâle dair cevap vermiyeceğiz: Hayal mahsulüdür ve gülünçtür.

Tekrar ediyoruz: Kautsky'nin İsa'yı ihtilâlci bir sosyalist olarak görüşü İncildeki fikirlerin kötü tefsirinden ve sürnatürel İsa'yı iyi tanımamasındandır.

İSA'NIN SOSYAL PRENSİPLERİ

Şimdi de İsa'nın sosyal prensipleri meselesini inceliyelim. Bu prensipler sosyalist prensiplere ne derece uygun veya aykırıdır, bunu araştıralım.

İsa'nın ihtilâlci bir sosyalist olmadığı yukardaki münakaşamızla sabittir. Acaba sadece sosyalist miydi?

İlkin şu suali soralım: İsa'nın yaşadığı sosyetede sosyal mesele var mıydı? İsa, bu meseleyi hissediyor muydu? Ve

nasıl hissediyordu? Tabiî, her zaman ve her yerde olduğu gibi, o zaman da sosyal mesele vardı. Zira sosyete normal değildi; fakrü sefalet, zulüm ve müsavatsızlık hadden aşırıydı. Hiç şüphe yok ki, bu sosyal dertleri herkesten fazla İsa'nın çok ince kalbi duyabilirdi. Bunu, İsa'nın İncildeki sözlerinden ve fiillerinden anlıyoruz. Meselâ şunları okuyalım: «Fakat kalabalıkları gördüğü zaman, İsa onlara acıdı; zira onlar çobanı olmayan koyunlar gibi şaşırmış ve dağılmış idiler.» (MATTA, IX, 36). İsa'nın bütün ömrü sosyetenin derdine derman aramak ve bu uğurda çalışıp çabalamakla geçti. Sosyal mesele hakkında onun da hususî düşünceleri yok değildi. İsa, sosyalizm gibi insanlığı da birlik ve hayat dolu bir bütün sayıyor; kendine has metodlarla yeni bir insanlık yaratmak istiyordu. Allahın melekûtu, İsa'nın nazarında yalnız dinî ve ahlâkî bir ideal değildir; aynı zamanda sosyal bir idealdir. Öyle bir ideal ki, İsa onu gerçekleştirmek için çalıştı ve nihayet hayatını da bu uğurda feda etti. Bu ideal o kadar büyük ve uludur ki, ancak imanla ve elele verip çalışmakla gerçekleşebilir. İsa'nın vadettiği Allahın melekûtu, Eflâtun'un POLİTİKA'sı ve Tomas Morus'ün Ütopi'si ve sosyalizmin cenneti gibi fantastik bir ham hayal değildir; gerçekleşebilir bir realitedir. Bu melekûta, Makyavel'in Etika'sına uyanlar alınmıyacağı gibi materyalist idealistler (müsaadenizle bu zıt tabirleri bir arada kullanayım!) de girmiyecektir. Oraya: «Kendini tanı» prensibine uyanlar girecek; zavallılar, barışı sevenler, temiz kalpliler, doğruyu söyliyenler ve sadaka verenler girecek...

İsa'da çok derin iki prensip vardır: 1 — İnsan şahsiyetine verilen çok büyük değer; 2 — Hemcinsine muhabbet. Birincisinden çıkan netice şunlardır: a) Hak ve vazife bakımından eşitlik; b) Hürriyet ve serbestlik. İkincisinden de kardeşlik doğuyor. İnsan bir sosyal hayvan, KİNONİKON ON olduğunu ancak bu prensiple anlıyabilir. Bunun PROTİPON'u da hayatta kendisi oldu; örneği bizzat verdi.

İsa'nın zenginlik (PLUTOS) hakkındaki durumuna gelince, görürüz ki, kapitalizm ve plutokrasi aleyhindedir. Fakat, ne serveti mutlak olarak takbih ediyor; ne de fakirliği mutlak surette yükseltiyor. O, serveti ekonomik-sosyal bakımdan değil de, etik-sosyal bakımdan inceliyor. Zenginliği tenkit edişi moral yükselişe engel olduğundandır. İsa, gayet fakirdi. Başını dayayacak yeri yoktu. Kalbi, talihsizlere ve yoksullara karşı merhamet ve şefkatle doluydu. Ve sosyalistler gibi, o da, yoksul yığınlara hitab etti. Dulların yetimlerin hakkını yiyen Farızî'lere hücum eden odur. Filistin sosyetesinin dışında kalanlarla temas ediyordu.

Görülüyor ki bu sosyal prensipler, sosyalizmdeki prensiplerin büyük bir kısmına uymaktadır. Fakat, İsa, kelimenin dar anlamıyla, sosyalist değildi. Bir çok sosyalistler onu kendi aralarına almak ve sosyalist olarak tanıtmak istiyorlarsa da İsa onların anladığı sosyalistlerden değildi.

Esasen, o devirdeki sosyal meselenin bu günkü sosyal meseleye benzer tarafı yoktur. O zamanlar buharlı ve elektrikli makinalar yoktu; ve biliyoruz ki bugünkü sosyetede bunlar olduğu için sosyal mesele meydana gelmiştir. İsa'nın yaşadığı çağda bugünkü fabrika işçilerinin rolünü oynıyacak işçiler göremiyoruz. Modern işçinin Eski zaman köleleriyle hiç bir ilgisi yoktur.

İsa'nın sosyeteye karşı ilgisi, modern sosyalizmin ekonomik-maddî ilgisinin aksine olarak, dinî ve ahlâkî idi. Onun sosyal ideali maddî değil, tam manâsıyla ideal idi. Onun cenneti sosyalizmin cenneti değildir.

Sosyalizmin vasıtaları ihtilâl ve silâh gibi maddî vasıtalardır. Hıristiyanlık ise katıksız ideal vasıtalara baş vurur: Hiç zorlamadan serbestçe aydınlatır ve ikna eder. Bu vasıtaların başkalığı İsa ile sosyalizmin kurucuları arasındaki görüş ayrılığına dayanmaktadır. Sosyalizme göre, bozukluğun sebebi maddî-iktisadî olduğu halde, hıristiyanlığa göre doğrudan doğruya ezoterik moral illet sosyetedeki anomalileri

doğurmaktadır.

İsa kelimenin geniş anlamıyla sosyalist midir? Sosyalist —bir sosyalistin mahkemede tarif ettiği gibi— sosyetenin iyileşmesi için ilgi gösteren ve çalışan adamdır. İncil, ne bir nasyonal ekonomi kitabı, ne de bir sosyalist mecellesidir; fakat sosyal değeri çok büyük bir kitaptır.

İsa, sosyetenin candan arkadaşıydı; fakirleri ve zayıfları sevdi ve korudu. Bunu maddî menfaat kaygısı ile yapmıyordu. Sosyetedeki yoksulluk ona çok dokunuyordu. İsa, ferdin ve sosyetenin ideal ve maddî iyileşmesi için çok çalıştı ve sosyal ideal için haça gerildi. Eşitlik, hürriyet ve kardeşlik prensipleri onun va'zettiği hakikatlerden çıkmadı mı?

İsa, fakirler için bağırıp kendisi servet yığmadı. Refah içinde yaşayıp yoksulların davâsını sömürmedi. Kendisini fakirlerin ve zavallıların hizmetine vakfetti. Kimsesiz ve zavallı yaşadı. Öldüğü zaman ise, ne bankada altını, ne kasasında tahvilâtı, ne de muhteşem villâları kaldı. Yalnız dikişsiz, tek parça dokuma bir gömlek bıraktı ki, onu da Romalı askerler kura atarak bölüştüler... (3)

* * *

Prof. Braçiyotis, bundan sonra, sözü İsa'nın doktrin ve prensibine getiriyor ve bunların sosyeteyi ve dünyayı düzelteceğini söylüyor. Ona göre, hıristiyanlığın prensip ve metodları sosyalizmin prensip ve metodlarından çok daha faydalıdır. Ve sayın konferansçı va'z ediyor:

---

(3) Sayın İncil yorumcusunun içten gelen bu sözlerini, yoksul emekçilerin dâvâsını sömürerek şöhret yapan ve bu şöhreti, vicdanı titremeden, paraya çeviren fikir esnafı ve ideoloji bezirgânları okumalıdır! Fakir bir bahçıvan kulübesinde doğup, milyonluk çiftliklerinde, İngiliz Lordları gibi, at ve köpek besliyen sosyalizmin yalancı peygamberleri okumalıdır!

— «Kardeşler! — diyor. Birbirinizi yemeyin, anlaşın!»

Braçiyotis, hâkim sınıflarla makûm sınıflara elele verip çalışmayı öğütlüyor. İncil müfessirinin fikrine göre, hıristiyan hâkim sınıf daha sosyal düşünmeli; sosyalist idareciler ve arkadaşlar da daha hıristiyan olmalıdır.

Allaha yalvaran yorumcu sözlerini şöyle bitiriyor: «Dikenli ve çözülmez sosyal meselelerin çözümü yolunda, haça gerilmiş olanın doktrini ve verdiği örnek, aydınlatıcı fener olsun...»

***

Yukarıda özetini sunduğumuz polemikte, tarihi ve tarihteki şahsiyetleri kavrayış tarzları ayrı olan iki muarızı karşıkarşıya görüyoruz. Bunların çıkış noktaları taban tabana zıttır. Biri maddeci, öteki spritüalisttir. Böyle olunca da, tabiîdir ki, İncil Yorumcusu polemist, daha münakaşaya başlarken, kendi görüşünü hak ve muarızının görüşünü batıl sayacak; ve, polemiği, daima, bu skolâstik esas üzerinde yürütecektir.

YENİ ASRIN DINI

Alman müelliflerinden Daumer, 1850 de yaynladığı «YENİ ASRIN DİNİ» adlı eserde, gelenek dine karşı cephe alıyor; ve, tabiata dönüş va'zediyordu. Daumer, spekülâsyon bulutları üzerinde yeni bir din yapısı kurmak iddiasiyle ortaya atılan bir yalancı peygamberdi.

Bu spekülâtif din kurucusunun, sınıf bakımından, belli bir yeri vardı; ve, böyle kalın bir kafayı yetiştiren bir iktisadî toprak mevcuttu. Peygamber rolüne çıkan Daumer, bu spekülâtif din kurucusu, kara cahil ve korkak bir küçük burjuvadır. Tehdit edici bir tavırla üstüne doğru yürüyen tarih trajedisi önünde, sözde tabiata, yani budala köylü idiline sığınıyor. Daumer'i yetiştiren zemin nedir? Battal ve amelimanda Bavyera köylü ekonomisi. Modern teknik, bahis konusu zemini allakbullak etmedikçe, bu toprak, elbetteki, Daumer örneği insanlar yetiştirecektir:

«Gönül ister ki, bir yandan köy papazlarını, bir yandan da Daumer'leri yetiştiren battal Bavyera köylü ekonomisi, modern ziraat ve modern makinalar tarafından baştan başa altüst edilsin.»

Burada, bir kalem sahibine hayat usaresi veren iktisadî toprağı ve modern tekniğin inkılâpçı rolünü görüyoruz. Ancak modern tekniğin yapacağı derin değişmelerdir ki, bu değişmelere maruz kalacak toprağın daha önce verdiği muayyen fikrî karakterde şahıs tiplerinin de ortadan silinmesini gerektirecektir.

Zevale yüz tutmuş küçük burjuvazi, edebiyat alanında, cılız ve sıska otlardan başka, nasıl bir ürün verebilirdi?

Eleştirmede, hıristiyan dini hakkında ileri sürülen görüş-

ler şöyle toplanabilir

Hıristiyanlık kadîm dünya durumunun tam çöküşünden sonra meydana çıkar ve bu çöküşü ifadelendirir. Hıristiyanlık bir gerektirme âmili değildir. O, gerekmiş fakat gerektirmemiştir. Hıristiyanlık, istilâlardan sonra şekillenmiştir. Ve, dünya durumu yeni bir konağa ulaştıkça o da değişmiştir.

«Antik DÜNYA DURUMUNUN total bir çöküşü hıristiyanlıktan öncedir; öyle bir çöküş ki, hıristiyanlık onun sadece bir ifadesi oldu. Büsbütün yeni dünya şartları, bir iç gelişme muktezası, hıristiyanlıktan fışkırmayıp, belki sadece, Hünler ve Cermenler «tamamiyle haricî bir tarzda, Roma İmparatorluğunun kadavrası üstüne çullandıkları zaman» teşekkül etti. Cermen istilâsından sonra, yeni dünya durumu hıristiyanlığın variyasyonlarını takip ederek teşekkül etmiş olmayıp, hıristiyanlık bu dünya şartlarının her yeni merhalesinde kendi payına bir değişiklik geçirdi.»

Burada, hıristiyan dinine ait başlıca dört sorunun cevabını buluyoruz. Sorular şunlar: 1) Hıristiyanlık neyin ifadesidir? 2) Dünya durumunu gerektiren hıristiyanlık mı olmuştur? 3) Hıristiyanlık ne zaman teşekkül etmiştir? 4) Geçirdiği değişiklikler neye tâbi olmuştur?

Birinci sorunun cevabı, hıristiyanlık bir çöküşün ifadesidir -diyor-; hıristiyanlıktan önce, kadîm dünya durumunda tam bir çöküş meydan almış ve işte hıristiyanlık bunun ifadesi olmuştur. İkinci sorunun cevabı bize şunu öğretiyor: Dünya durumunu gerektiren şey hıristiyanlık olmamıştır. Üçüncü sorunun cevabı şu: Hıristiyanlığın teşekkülü ve muayyen kisveye bürünüşü Roma İmparatorluğunun barbar istilâlariyle çiğnendiği zamana düşer. Nihayet, dördüncü sorunun cevabı da şu oluyor: Yeni dünya durumu hıristiyanlığın geçirdiği değişmelere uyarak biçimlenmemiştir; bunun aksine, bu dünya durumu her yeni konağa ulaştıkça, hıristiyanlık da bir yeni değişiklik geçirmiştir.

Fiatı 250 Kuruştur